

KESELAMATAN DAN KESIHATAN PEKERJAAN: TANGGUNGJAWAB SIAPA?

Hapriza bt. Ashari
Jabatan Pengurusan
m-hapriza@utm.my

Abstrak

Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (Akta 514) yang telah dikuatkuasakan sejak tahun 1994 memfokus ke arah pembentukan sistem pengurusan keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Ia menyediakan rangka perundangan untuk memupuk, merangsang dan menggalakkan mutu keselamatan dan kesihatan yang tinggi di tempat kerja dengan meletakkan tanggungjawab memelihara keselamatan dan kesihatan pekerjaan kepada pihak-pihak tertentu. Tujuan utamanya ialah untuk memupuk sikap prihatin terhadap keselamatan dan kesihatan melalui skim pengaturannya sendiri. Matlamat utama jangka panjang ialah untuk menghasilkan suatu budaya kerja yang sihat dan selamat di kalangan semua pekerja dan majikan di Malaysia.

PENGENALAN

Keselamatan dan kesihatan di tempat kerja adalah satu perkara penting dan berkait rapat dengan keselamatan dan kesihatan masyarakat serta persekitaran secara keseluruhannya. Isu mengenai keselamatan dan kesihatan menjadi agenda utama di tempat kerja. Persekitaran kerja perlu selamat dan tidak mendatangkan risiko kepada pekerja. Justeru itu, Kerajaan Malaysia melalui Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan atau *Department of Occupational Safety and Health* (DOSH) telah menggubal satu akta pada tahun 1994 yang dinamakan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (AKKP 1994). Akta ini dibentuk untuk memberi garis panduan kepada majikan dan pekerja mengenai tanggungjawab mereka mewujudkan satu situasi kerja yang sihat dan selamat.

Peruntukan utama Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 menghendakki setiap majikan sama ada sektor swasta, awam dan pihak berkuasa berkanun melindungi setakat yang boleh dipraktikkan kesihatan, keselamatan dan kebajikan orang-orang yang bekerja untuk mereka. Ia berkaitan khususnya dengan penyediaan dan penyelenggaraan loji dan sistem kerja yang selamat. Aspek keselamatan tidak boleh dipandang remeh oleh majikan sebaliknya perlu lebih dititikberatkan kerana penjimatan kos akan terlaksana sekiranya jumlah kemalangan di tempat kerja dapat dikurangkan. Justeru itu, penglibatan majikan dalam aspek keselamatan amat perlu bagi memastikan organisasi memenuhi seruan kerajaan dalam memastikan kemalangan sifar di kalangan pekerja.

Walau bagaimanapun, kewajiban untuk mengamalkan keselamatan dan kesihatan bukan hanya terletak pada bahu majikan semata-mata. Pekerja juga sebenarnya mempunyai tanggungjawab yang sama untuk memastikan keselamatan dan kesihatan mereka di tempat kerja. Akta memberi penekanan kepada konsep 'pengaturannya sendiri'. Mengikut konsep ini, tanggungjawab utama untuk memastikan

keselamatan dan kesihatan di tempat kerja terletak pada mereka yang mewujudkan risiko di tempat kerja dan mereka yang bekerja dengan risiko tersebut.

Selaras dengan konsep pengaturan sendiri, AKKP 1994 tidak mengandungi peruntukan teknikal. Sebaliknya, AKKP 1994 menggariskan dengan terperinci peruntukan mengenai kewajipan am semua pihak yang terlibat dalam aktiviti kerja bagi memelihara keselamatan dan kesihatan semasa bekerja.

TAHAP PERKEMBANGAN ISU KESELAMATAN DAN KESIHATAN DI MALAYSIA

Isu keselamatan dan kesihatan pekerja di tempat kerja adalah agenda yang telah lama dititikberatkan di negara ini semenjak 120 tahun lalu. Perkembangan keselamatan dan kesihatan pekerjaan di Malaysia boleh dibahagikan kepada lima tahap.³⁴

- i. Tahap Pertama - Era Keselamatan Dandang (sebelum 1914).
- ii. Tahap Kedua - Era Keselamatan Jentera (1914 -1962).
- iii. Tahap Ketiga - Era Keselamatan Industri (1962 -1970).
- iv. Tahap Keempat - Era Keselamatan dan Kesihatan Industri (1970 –1974).
- v. Tahap Kelima - Era Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (selepas 1994).

Pada tahap kelima, Parlimen telah menggubal undang-undang yang dikenali sebagai Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994. Perundangan yang baru ini digubal bagi memberi liputan yang menyeluruh kepada isu keselamatan dan kesihatan pekerjaan kerana Akta Kilang dan Jentera 1967 yang terdahulu hanya meliputi keselamatan dan kesihatan pekerja di sektor perkilangan, perlombongan, penguarian dan pembinaan yang mana keselamatan dan kesihatan di sektor industri tidak diliputi (JKKP, 1998). AKKP tidak melupuskan tetapi hanya melengkapi undang-undang yang sedia ada. Walau bagaimana pun, sekiranya terdapat sebarang pencanggahan, AKKP 1994 akan mengatasinya.³⁵

AKTA KESELAMATAN DAN KESIHATAN PEKERJAAN 1994 (Akta 514)

Keselamatan industri bertujuan mewujudkan satu suasana kerja yang selamat kepada pekerja dalam sesebuah industri. Pekerja selalunya terdedah kepada pelbagai bahaya seperti kebisingan, asap dan gas, bahan kimia, kepanasan, radiasi nuklear, pengendalian jentera dan sebagainya yang mana jika tidak diambil perhatian akan menyebabkan kesan yang tidak baik kepada keselamatan dan kesihatan mereka.

Justeru itu, Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (Akta 514) yang dikuatkuasakan pada Februari 1994, menggariskan panduan asas untuk mengurus isu-isu keselamatan dan kesihatan pekerja di tempat kerja. Tujuannya ialah untuk menjamin keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja dan orang lain yang secara sah berada di tempat kerja terhadap risiko-risiko keselamatan dan kesihatan yang berbangkit dari aktiviti pekerjaan di tempat kerja.³⁶ Akta ini juga bertujuan untuk menggalakkan suatu persekitaran pekerjaan yang selesa untuk pekerja supaya bersesuaian dengan keperluan fisiologi dan psikologi mereka serta turut bertujuan

³⁴ Jabatan Kesihatan dan Keselamatan Pekerjaan (1998) di <http://www.dosh.gov.my>

³⁵ Seksyen 2 (2), AKKP 1994.

³⁶ Seksyen 4, AKKP 1994.

untuk mengekalkan atau memperbaiki piawaian keselamatan dan kesihatan di tempat kerja.³⁷ Secara prinsipnya, AKKP 1994 bermatlamat untuk meningkatkan kesedaran keselamatan dan kesihatan di kalangan pekerja dan majikan, di samping memupuk komitmen mereka terhadap amalan keselamatan dan kesihatan pekerjaan yang dilaksanakan melalui skim-skim pengaturan sendiri yang disesuaikan dengan industri dan organisasi yang berkaitan.

Akta ini terpakai di seluruh Malaysia³⁸ bagi semua industri yang disenaraikan dalam Jadual Pertama. Industri tersebut termasuklah perkilangan, perlombongan dan penguarian, pembinaan, pertanian, perhutanan, perikanan, kemudahan – elektrik, air dan perkhidmatan kebersihan, pengangkutan, penyimpanan dan komunikasi, perdagangan borong dan runcit, hotel dan restoran, kewangan, insuran harta tanah dan perkhidmatan perniagaan serta perkhidmatan awam dan pihak berkuasa berkanun.

TANGGUNGJAWAB MAJIKAN

(i) Kewajiban Am Majikan

Di bawah *common law*, majikan bertanggungjawab untuk memastikan sistem kerja yang selamat, tempat kerja yang selamat, rancangan dan peralatan kerja yang selamat serta penyeliaan dan arahan yang jelas dan munasabah. Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 telah mengkanunkan prinsip *common law* tersebut dengan memperuntukkan di bawah seksyen 15 kewajipan majikan, antaranya termasuklah:

- (a) Mengadakan dan menyelenggara loji dan sistem kerja yang selamat dan tanpa risiko kepada kesihatan.
- (b) Menyusun langkah bagi menjamin keselamatan dan kesihatan dalam penggunaan atau pengendalian, penanganan, penyimpanan dan pengangkutan loji dan bahan.
- (c) Menyediakan maklumat, arahan, latihan dan penyeliaan yang perlu untuk memastikan keselamatan dan kesihatan pekerja.
- (d) Memastikan premis kerja serta jalan masuk dan keluar selamat.
- (e) Menyediakan dan menyelenggara persekitaran kerja selamat.

Berdasarkan peruntukan di atas, majikan hendaklah melindungi kesihatan, keselamatan dan kebajikan orang-orang yang bekerja untuk mereka khususnya dengan menyediakan dan menyelenggara loji dan sistem kerja selamat. Penyusunan langkah-langkah juga perlu dibuat bagi menjamin keselamatan dan kesihatan dalam penggunaan, penanganan, penyimpanan dan pengangkutan loji dan bahan. Dalam konteks AKKP 1994, loji bermaksud apa-apa jentera, kelengkapan, perkakas, alat dan apa-apa komponennya manakala bahan bererti apa-apa bahan semulajadi atau buatan sama ada dalam bentuk pepejal, cecair, gas, wap ataupun gabungan.³⁹

---

³⁷ Ibid.

³⁸ Seksyen 1(2), AKKP 1994.

³⁹ Seksyen 2 AKKP 1994.

(ii) Kewajiban Membentuk Dasar

Seksyen 16⁴⁰ pula mewajibkan majikan untuk membuat satu dasar keselamatan dan kesihatan bagi industri mereka. Majikan perlu menyediakan dan seberapa kerap yang sesuai mengkaji semula pernyataan bertulis dasar amnya. Dasar atau Polisi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan sesebuah organisasi dibahagikan kepada tiga komponen utama iaitu:

- (a) Pernyataan tentang dasar am.
- (b) Pernyataan terhadap organisasi dan tanggungjawab personel.
- (c) Pernyataan tentang susun langkah untuk memelihara keselamatan dan kesihatan di tempat kerja.⁴¹

Majikan mesti memastikan dasar yang digubal dimaklumkan kepada pekerja. Dasar tersebut hendaklah dilengkapi dengan panduan bertulis mengenai langkah terperinci bagi mengawal bahaya di tempat kerja dalam bentuk yang mudah difahami oleh pekerja.

Langkah yang dimaksudkan merupakan program atau aktiviti yang dirancang dan dijalankan, antaranya, langkah mengenalpasti bahaya, program berstruktur untuk latihan keselamatan dan kesihatan, sistem menyasat insiden kemalangan, sistem pemilihan dan penempatan pekerja, sistem penyediaan peralatan perlindungan diri dan sistem mengenalpasti dan mengawal risiko.

Dasar atau Polisi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan dibentuk berasaskan kepada peraturan-peraturan AKKP 1994 dan juga tata amalan industri. Mengikut seksyen 36 Akta yang sama, tata amalan industri adalah terdiri daripada arahan-arahan yang pada hemat Menteri Sumber Manusia perlu atau patut untuk panduan majikan dan pekerja dalam mematuhi kehendak-kehendak Akta. Suatu tata amalan terdiri daripada apa-apa standard, kaedah, spesifikasi atau peruntukkan berhubungan dengan keselamatan dan kesihatan pekerjaan yang diluluskan oleh Menteri Sumber Manusia. Tata amalan juga perlu memakai, mengandungi atau merujuk kepada mana-mana dokumen yang dirumus atau disiarkan oleh mana-mana badan atau pihak yang berkuasa.

Terdapat dua sebab utama mengapa dasar keselamatan dan kesihatan pekerjaan perlu disediakan. Pertama, ia diwajibkan melalui peruntukan undang-undang. Kedua, ia perlu untuk mengingatkan semua kakitangan iltizam bersama untuk menyediakan tempat kerja yang selamat dan sihat. Selain itu, dasar ini boleh digunakan sebagai bukti kecuaiannya majikan jika apa yang dinyatakan dalam dasar tidak dikotakan (Ismail, 2002).

(iii) Kewajiban Menubuhkan Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan

Seksyen 30 AKKP 1994, memperuntukkan tiap-tiap majikan hendaklah menubuhkan Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) di tempat kerja jika mempunyai lebih dari empat puluh orang pekerja. Sekiranya bilangan pekerja kurang dari empat puluh orang, Ketua Pengarah boleh mengarahkan penubuhan jawatankuasa

---

⁴⁰ AKKP 1994.

⁴¹ Seksyen 16.

berkenaan sekiranya wujud keperluan bagi menjaga keselamatan dan kesihatan pekerja.

Jawatankuasa ini secara umumnya merupakan suatu koordinasi di antara tanggungjawab majikan dan pekerja dalam usaha membentuk peraturan dan panduan keselamatan dan kesihatan yang mempunyai tiga sifat penting iaitu:

- (a) Pengaturan sendiri (*self-regulated*).
- (b) Perundingan (*consultation*).
- (c) Bekerjasama (*co-operation*).⁴²

Pengaturan sendiri yang menjadi asas penggabalan AKKP 1994 meletakkan tanggungjawab memastikan keselamatan dan kesihatan pekerjaan di bahu mereka yang mewujudkan risiko di tempat kerja, iaitu majikan dan mereka yang bekerja dengan risiko tersebut iaitu pekerja. Tanggungjawab ini memerlukan pihak majikan membangunkan atau merekabentuk suatu sistem pengurusan keselamatan dan kesihatan yang baik serta kemas manakala pihak pekerja melibatkan diri dalam proses pembangunan dan pelaksanaan sistem tersebut kerana merekalah orang yang paling hampir dengan risiko bencana kerja. Penglibatan pekerja perlu kerana mereka dapat memberi maklum balas terhadap risiko yang dihadapi di tempat kerja.

Perundingan wujud antara majikan dengan pekerja melalui penubuhan jawatankuasa keselamatan dan kesihatan yang mana membolehkan majikan dan pekerja berunding untuk menyelesaikan masalah berhubung keselamatan dan kesihatan di tempat kerja. Perundingan di tempat kerja menunjukkan satu integrasi pengurusan yang baik antara majikan dan pekerja. Ini bermakna kedua-dua pihak bersama-sama berusaha untuk memperbaiki dan mempraktikkan keselamatan dan kesihatan di tempat kerja.

Perundingan adalah sebahagian daripada peranan utama jawatankuasa keselamatan dan kesihatan. Jawatankuasa bukan sekadar memberi maklumat kepada pekerja ataupun memberitahu pekerja tentang keputusan majikan tetapi turut berperanan untuk mewujudkan hubungan yang lebih efektif melalui komunikasi dua hala antara pengurus personel, penyelia-penyelia, pekerja dengan ahli-ahli jawatankuasa. Komunikasi dua hala membolehkan keputusan untuk menguruskan keselamatan keselamatan dan kesihatan di tempat kerja di buat berdasarkan kepada semua maklumat yang telah tersedia. Pekerja adalah sumber organisasi yang mempunyai pelbagai jenis pengalaman tentang kerja mereka dan bahaya yang mereka hadapi di tempat kerja. Sekiranya perundingan yang berkesan dilaksanakan maka organisasi akan mendapat faedah dan manfaat daripada segala pengetahuan dan pengalaman pekerja untuk membangunkan sistem kerja selamat dalam organisasi.

Sementara itu, kerjasama pekerja dan majikan amat dituntut bagi menjaga, memelihara dan meningkatkan mutu keselamatan dan kesihatan pekerjaan di tempat kerja (JKKP, 1998) kerana tanggungjawab asas dalam menjaga keselamatan dan kesihatan di tempat kerja terletak di tangan orang yang mencipta risiko dan orang bekerja dengan risiko tersebut (NIOSH, 1997).

Komposisi dan Keahlian Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan

Bahagian II, Peraturan-Peraturan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan) 1996 menjelaskan komposisi

---

⁴² Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (1998) di <http://www.dosh.gov.my>

jawatankuasa keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Peraturan 5 dan 6 menyatakan jawatankuasa yang dibentuk mestilah mempunyai keanggotaan seperti berikut:

- (a) Seorang pengerusi yang dilantik dari kalangan pengurusan atasan sebaiknya Pengarah Urusan.
- (b) Seorang setiausaha yang dilantik daripada salah seorang ahli jawatankuasa, jika syarikat mempunyai Pegawai Keselamatan dan Kesihatan ia mestilah dilantik sebagai setiausaha.
- (c) Wakil majikan (2 orang jika mempunyai ≤ 100 orang pekerja, 4 orang jika > 100 pekerja).
- (d) Wakil pekerja (2 orang jika mempunyai ≤ 100 orang pekerja, 4 orang jika > 100 pekerja).

Sekiranya syarikat mempunyai pekerja seramai seratus orang atau kurang, maka disyaratkan mempunyai sekurang-kurangnya dua orang wakil pihak pengurusan dan dua orang wakil pekerja. Jika bilangan pekerja melebihi seratus orang jawatankuasa mestilah mempunyai empat orang wakil pengurusan dan empat orang wakil pekerja.

Fungsi Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan

Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan yang dibentuk mempunyai beberapa fungsi, tanggungjawab dan juga tugas. Seksyen 31 AKKP 1994 menyatakan fungsi utama jawatankuasa ini ialah:

- (a) Sentiasa mengkaji semula langkah yang diambil untuk memastikan keselamatan dan kesihatan orang di tempat kerja.
- (b) Menyiasat perkara yang tidak selamat atau sihat yang dibangkitkan oleh pekerja.
- (c) Menyelesaikan perkara yang dirujuk dan jika tidak berjaya memohon Ketua Pengarah Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan membuat siasatan.⁴³

Sementara itu Peraturan 11, Peraturan-peraturan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan) 1996, telah menyenaraikan beberapa lagi fungsi-fungsi lain JKKP. Antara fungsi dan tanggungjawab yang perlu dilaksanakan olehnya disenaraikan seperti berikut:

- (a) Membantu dalam pembuatan/pembentukan program dan kaedah keselamatan dan kesihatan dan sistem kerja yang selamat.
- (b) Mengkaji semula keberkesanan program keselamatan dan kesihatan.
- (c) Menjalankan kajian keatas trend kemalangan, kemalangan nyaris, kejadian merbahaya, keracunan atau penyakit pekerjaan yang berlaku di tempat kerja.
- (d) Memberitahu atau melaporkan kepada majikan tentang sebarang jenis amalan dan keadaan yang tidak selamat atau tidak sihat.
- (e) Mencadangkan cadangan pemulihan untuk amalan dan keadaan yang tidak selamat.

---

⁴³ Seksyen 30, AKKP 1994.

- (f) Mengkaji dan menyemak semula dasar/polisi keselamatan dan kesihatan di tempat kerja serta membuat cadangan kepada majikan bagi penyemakan dasar/polisi berkenaan.

Mesyuarat Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan

JKKP perlu bermesyuarat sekurang-kurangnya sekali dalam tempoh 3 bulan. Bagaimana pun, jika berlaku kematian atau cedera parah suatu mesyuarat hendaklah dipanggil dengan serta merta. Minit mesyuarat mesti diedar kepada ahli selewat-lewatnya 2 minggu selepas bersidang.

(iv) Menyediakan Latihan dan Pendidikan

Majikan mesti memastikan ahli JKPP mempunyai kefahaman dan pengetahuan asas tentang aspek keselamatan dan kesihatan yang terkini. AKKP 1994 menetapkan majikan perlu menyediakan kepada semua peringkat pekerja sama ada peringkat pengurusan, penyelia dan pekerja bawahan latihan dan pendidikan asas bagi membolehkan mereka berfungsi dengan berkesan dalam satu pasukan dalam bidang berikut:

- (a) Kehendak undang-undang.
- (b) Standard keselamatan dan kesihatan.
- (c) Tatacara pemeriksaan keselamatan dan kesihatan.
- (d) Langkah pengawalan risiko.
- (e) Tatacara siasatan dan penyediaan laporan.
- (f) Teknik komunikasi dan promosi.

Mekanisma bagi memperoleh pengetahuan dan latihan ialah dengan menghadiri seminar, kursus dan ceramah. Usaha seumpama ini dikendalikan oleh banyak pihak, misalnya, DOSH, National Institute of Occupational Safety and Health (NIOSH) dan juga Malaysian Employers Federation (MEF) (Kamal Halili, 2001).

(v) Kewajipan Melaporkan Kemalangan dan Penyakit Pekerjaan

Menurut seksyen 32 AKKP 1994, majikan mesti memberitahu Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan yang terdekat mengenai apa-apa kemalangan, kejadian berbahaya, keracunan pekerjaan atau penyakit pekerjaan yang berlaku atau mungkin berlaku di tempat kerja.

Undang-undang terdahulu hanya mewajibkan majikan melaporkan kemalangan yang berlaku sahaja. Sebaliknya, AKKP 1994 mewajibkan majikan melaporkan kemalangan yang berlaku dan berpotensi untuk berlaku. Kewajipan ini penting kerana ia menggalakkan majikan supaya relatif kepada kemalangan yang sudah berlaku dan proaktif terhadap apa-apa yang mungkin berlaku (Ismail, 2002).

(vi) Kewajipan Majikan kepada Orang Awam

Majikan mesti menjalankan aktivitinya dengan memastikan bahawa orang-orang lain selain daripada pekerjanya tidak terdedah kepada risiko keselamatan dan kesihatan

yang mungkin timbul akibat daripada aktiviti kerjanya.⁴⁴ Dalam keadaan tertentu, majikan juga perlu memberikan maklumat kepada mereka mengenai aspek aktiviti yang boleh menyentuh keselamatan dan kesihatan mereka.⁴⁵ Maklumat ini boleh diberi dengan berbagai cara, misalnya, dengan mempamerkan notis amaran di tempat kerja.

TANGGUNGJAWAB PEKERJA

Setiap pekerja sememangnya mahukan tempat kerja yang selamat, tanpa sebarang ancaman bahaya kesihatan mahu pun bahaya fizikal yang lain. Walau bagaimanapun, tidak semua pekerja mempunyai sikap, tanggungjawab dan kesanggupan yang sama terhadap usaha memastikan keselamatan dan kesihatan mereka di tempat kerja terjamin. AKKP 1994 juga memperuntukkan tanggungjawab pekerja untuk sama-sama dengan majikan menangani kecederaan (Satapah, 1995).

Menurut seksyen 24(1) AKKP 1994, pekerja adalah berkewajipan seperti berikut:

- (a) Memberi perhatian yang munasabah bagi keselamatan dan kesihatan dirinya dan diri orang lain yang mungkin terjejas oleh tindakan atau peninggalannya semasa bekerja.
- (b) Bekerjasama dengan majikan atau orang lain dalam menunaikan kewajipan atau kehendak yang telah ditetapkan oleh Akta dan Peraturan-peraturan yang dibuat dibawahnya.
- (c) Memakai atau menggunakan apa-apa kelengkapan atau pakaian yang diadakan oleh majikan setiap masa bagi maksud mencegah apa-apa risiko kepada keselamatan dan kesihatan.
- (d) Mematuhi apa-apa arahan atau langkah keselamatan dan kesihatan pekerjaan yang diperkenalkan oleh majikan atau orang lain melalui Akta atau Peraturan-peraturan yang dibuat di bawahnya.

Seksyen 25 AKKP 1994 pula menyatakan kewajipan pekerja untuk tidak mengganggu atau menyalahgunakan apa-apa jua yang diadakan atau dilakukan untuk kepentingan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja.

Peruntukan undang-undang bertulis di atas adalah satu perkembangan kepada prinsip *common law*. Di sisi *common law*, pekerja mesti mengikut arahan yang sah dan munasabah dalam melaksanakan tugas. Arahan yang jelas dari majikan dan pematuhan arahan dari pekerja dapat mengelakkan berlakunya kemalangan. Pekerja juga perlu menggunakan kemahiran dan penjagaan yang munasabah semasa bekerja. Adalah menjadi tanggungjawab pekerja untuk bekerja dengan berhati-hati dan mengelakkan kecuaiian semasa bekerja.

Peruntukan AKKP 1994 sangat penting kerana ia bukan sahaja mewajibkan pekerja memberi perhatian dan mematuhi segala arahan keselamatan dan kesihatan yang dikeluarkan oleh majikan dan Akta bahkan mereka juga hendaklah melibatkan diri secara langsung dalam segala usaha yang dibuat untuk menjayakan program keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Sekali gus, bersama-sama dengan majikan

---

⁴⁴ Seksyen 17, AKKP 1994.

⁴⁵ Ibid.

diharapkan dapat merealisasikan prinsip kerjasama dan pengaturan sendiri yang menjadi prinsip AKKP (Ismail, 2002).

TANGGUNGJAWAB PEREKABENTUK, PENGILANG, PENGIMPORT, DAN PEMBEKAL

Tanggungjawab keselamatan dan kesihatan pekerjaan juga perlu dipikul oleh perekabentuk, pengilang, pengimport dan pembekal mana-mana loji dan bahan bagi kegunaan semasa kerja. AKKP 1994, mewajibkan mereka memastikan loji dan bahan selamat digunakan dalam aktiviti kerja. Mereka mesti menjalankan atau mengatur supaya dijalankan ujian dan pemeriksaan untuk tujuan tersebut. Mereka mesti juga membekalkan maklumat mengenai cara kegunaan sesuatu loji atau bahan mengikut rekabentuk atau rumusan yang telah dibuat termasuk apa-apa syarat penggunaannya.⁴⁶

Selain itu, mereka mesti menjalankan atau mengatur supaya dijalankan penyelidikan yang perlu bagi menghapuskan atau mengurangkan sebarang risiko kepada keselamatan dan kesihatan pekerja.⁴⁷

Pemasang dan pembina loji pula diwajibkan memastikan loji dibina dan dipasang dengan selamat.⁴⁸

TANGGUNGJAWAB KERAJAAN

AKKP 1994 bukan sahaja meletakkan tanggungjawab memastikan keselamatan dan kesihatan di tempat kerja dibahu majikan dan pekerja tetapi tanggungjawab ini juga melibatkan pihak kerajaan. AKKP 1994 mengutamakan dan menggalakkan kerjasama 'tripartite' antara kerajaan, majikan dan pekerja bagi meningkatkan keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Organisasi kerajaan yang memainkan peranan dalam memelihara keselamatan dan kesihatan pekerjaan adalah Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan dan Majlis Negara Bagi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan.

Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (DOSH)

Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) yang lebih dikenali dengan nama DOSH (*Department of Occupational Safety and Health*) merupakan agensi kerajaan utama yang berfungsi memastikan keselamatan, kesihatan dan kesejahteraan pekerja semasa bekerja. JKKP yang mengambil alih tugas Jabatan Kilang dan Jentera telah ditubuhkan dengan berkuatkuasanya Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994. Ia diletakkan dibawah kawalan Kementerian Sumber Manusia, melaksanakan tugas pada peringkat pusat beribu pejabat di Kuala Lumpur dan juga pada peringkat negeri.

JKKP melaksanakan tiga aktiviti penting iaitu perumusan piawaian, penguatkuasaan dan penggalakan. JKKP dari semasa ke semasa akan menggubal peraturan, kod amalan dan garis panduan untuk membimbing majikan dan pekerja dalam aspek keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Bagi memastikan segala perundangan dan kod amalan yang digubal dipatuhi, JKKP menjalankan aktiviti

---

⁴⁶ Seksyen 20, AKKP 1994.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

penguatkuasaan ke atas industri. JKPP juga menjalankan aktiviti penggalakan dengan memberi ceramah dan menganjurkan pameran dan kempen keselamatan dan kesihatan pekerja. Ini bertujuan untuk meningkatkan kesedaran majikan, pekerja dan masyarakat am mengenai pentingnya keselamatan dan kesihatan pekerjaan dan untuk mewujudkan satu budaya kerja yang selamat dan sihat.

Majlis Negara bagi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (MNKPP)

Kerjasama memelihara keselamatan dan kesihatan pekerjaan ditanggung bersama antara kerajaan, majikan dan pekerja. Penglibatan dan usaha tiga parti ini dilaksanakan di peringkat tertinggi melalui Majlis Negara Bagi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (MNKPP) di peringkat negara dan Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan di peringkat organisasi.

MNKPP yang dianggotai oleh wakil kerajaan, majikan dan pekerja⁴⁹ diberi kuasa untuk melakukan semua perkara yang suaimanfaat atau semunasabahnya perlu bagi atau bersampingan dengan perjalanan tujuan AKKP 1994.⁵⁰ Sehubungan itu, MNKPP berkewajiban untuk membincang, mengkaji dan menyiasat melalui proses 'tripartisme' dan seterusnya mengemukakan syor mengenai perkara yang selaras dengan perjalanan tujuan AKKP⁵¹ bagi memperbaiki tahap keselamatan dan kesihatan pekerjaan di semua sektor industri.

Aktiviti-aktiviti yang telah dijalankan oleh MNKPP adalah seperti kempen keselamatan dan kesihatan di tempat kerja, melakukan lawatan ke tempat kerja, menjalankan aktiviti promosi di televiyen, radio dan di media massa yang lain.

TANGGUNGJAWAB BADAN BUKAN KERAJAAN

Institut Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan Negara (NIOSH)

Tanggal 1 Disember 1992 menandakan era baru dalam mempromosi keselamatan dan kesihatan pekerjaan dengan pelancaran Institut Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan Negara yang lebih dikenali dengan nama singkatan NIOSH (*National Institute of Occupational Safety and Health*). NIOSH ditubuhkan untuk menyediakan latihan dan penyelidikan berkaitan keselamatan dan kesihatan dalam pelbagai industri. Institut ini menyediakan program latihan yang berjadual meliputi kursus pendek, seminar, program persijilan, peperiksaan dan program sambilan (Kamal Halili, 2001). Kursus yang dianjurkan oleh NIOSH diiktirafkan kerajaan melalui Peraturan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (Pegawai Keselamatan dan Kesihatan) 1997.⁵² Antara kursus pendek yang dikendalikan adalah *Occupational Safety and Health Act, Understanding and Implementing OSHA and its Regulations, Emergency Preparedness and Response Plan, Occupational Safety and Health Management System, Occupational Safety and Health Auditing, Ergonomics in the Office, Safety in the Use of Chemicals* dan *Chemical Health Risk Assessor*.

NIOSH juga mengendalikan kursus peringkat sijil seperti *Certificate for Safety and Health Officer Program, Occupational Health Nurse Certificate Program,*

---

⁴⁹ Seksyen 9, AKKP 1994.

⁵⁰ Seksyen 12, AKKP 1994.

⁵¹ Ibid.

⁵² Peraturan 6 (3).

*Occupational Health Doctor and Industrial Hygiene Technician, Chemical Health Risk Assessment, Basic Scaffolding dan Autorised Gas Tester for Confined Space.*⁵³

KESIMPULAN

Pekerja merupakan aset penting setiap organisasi. Lantaran itu, kerjasama yang padu antara majikan, pekerja, pihak kerajaan dan bukan kerajaan amat diperlukan bagi memastikan kesihatan dan keselamatan pekerja terjamin di tempat kerja. Keselamatan pekerjaan adalah strategi penting bukan sahaja untuk memastikan keselamatan dan kesihatan pekerja dijaga dan terpelihara bahkan ia juga menyumbang kepada peningkatan produktiviti, kualiti barangan, motivasi kerja, kepuasan kerja dan secara keseluruhannya dapat meningkatkan kualiti hidup seseorang individu dan masyarakat. Berdasarkan statistik kemalangan industri yang dikeluarkan oleh NIOSH,⁵⁴ kadar kemalangan di tempat kerja menunjukkan trend penurunan yang memberangsangkan sejak penguatkuasaan AKKP 1994. Ini menunjukkan AKKP 1994 bukan sahaja berjaya mempertingkatkan kesedaran keselamatan dan kesihatan bahkan memupuk budaya keselamatan di kalangan warga kerja sama ada majikan atau pekerja serta mereka yang berkepentingan seperti pihak kerajaan dan bukan kerajaan.

BIBLIOGRAFI

- Ismail Bahari, 2002. *Pengaturan Sendiri di Dalam Pengurusan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan*. Malaysia: Mc Graw Hill.
- Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan. 1998. <http://www.dosh.gov.my>
- Kamal Halili Hassan. 2001. *Undang-undang Keselamatan Industri di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Laman Web NIOSH: <http://www.niosh.com.my>
- Malaysia. Parlimen. 1994. *Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994*. Kuala Lumpur: MDC Publishers and Printers Sdn. Bhd.
- Satapah Ahmad. 1995. *Pentingnya Keselamatan di Tempat Kerja*. Koleksi Ceramah Fakulti Sains, Universiti Teknologi Malaysia.
- Sirajuddin Hashim. 1998. "Development of Occupational Health Science – The Role of Ministry of Health". *Proceeding, Safety, Health and Environment Seminar '98*.

---

⁵³ NIOSH Course Handbook 2003

⁵⁴ <http://www.niosh.com.my>